

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Vladimíra Sládečka a soudců Jaromíra Jirsy a Tomáše Lichovníka (soudce zpravodaj) ve věci ústavní stížnosti společnosti **ALD Automotive s.r.o.**, U Stavoservisu 527/1, Praha 10, zastoupené Mgr. Jiřím Melkusem, advokátem se sídlem Washingtonova 1624/5, Praha 1, proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 12. 2019, č. j. 103 VSPH 666/2018-67, rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích, ze dne 28. 5. 2018, č. j. 56 ICm 4966/2017-33, takto:

I. Rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 12. 2019, č. j. 103 VSPH 666/2018-67, bylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

II. Toto rozhodnutí se ruší.

III. Ve vztahu k rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích, ze dne 28. 5. 2018, č. j. 56 ICm 4966/2017-33, se ústavní stížnost odmítá.

Odůvodnění:

I.

1. Ústavnímu soudu byl dne 23. 3. 2020 doručen návrh na zahájení řízení o ústavní stížnosti ve smyslu § 72 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), prostřednictvím něhož se stěžovatelka domáhala zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí obecných soudů, a to pro jeho rozpor s čl. 36 a čl. 38 Listiny základních práv a svobod.

2. Předtím, než se Ústavní soud začal věcí zabývat, přezkoumal podání po stránce formální a konstatoval, že podaná ústavní stížnost obsahuje veškeré náležitosti, jak je stanoví zákon o Ústavním soudu.

II.

3. Stěžovatelka přihlásila do insolvenčního řízení vedeného s dlužnicí GEDEM-STAV a.s. své pohledávky. V rámci přihlášky přihlásila stěžovatelka jako příslušenství i náklady spojené s uplatněním pohledávek (dále jen "NSUP") ve výši 1 200 Kč za splatnou pohledávku ve smyslu ustanovení § 3 nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatňováním pohledávky, odměna

likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravující některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob, v platném znění (dále jen "nařízení"), ve spojení s § 513 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen ("OZ")) a směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. 2. 2011, o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (dále jen "směrnice").

4. V listopadu 2017 byla stěžovatelka vyrozuměna vedlejším účastníkem o tom, že její přihláška ve výši přihlášených NSUP je popřena, neboť NSUP mohou být uznány jen tehdy, byly-li pravomocně přiznány. Stěžovatelka s tímto názorem nesouhlasila, a proto podala incidenční žalobu ke krajskému soudu. V žalobě poukázala na skutečnost, že nárok na zaplacení NSUP vzniká *ex lege* již prodlením dlužníka s příslušnou platbou. V ústavní stížnosti napadeném rozsudku dospěl krajský soud k závěru, že nárok na NSUP má vznikat v okamžiku jakéhokoliv "uplatnění" pohledávky ze strany věřitele. Tím je třeba rozumět např. podání u soudu, podání přihlášky do insolvenčního řízení nebo i zaslání upomínky dlužníkovi. Nařízení spojuje podle krajského soudu NSUP s každou pohledávkou, přičemž platba/faktura nepředstavuje pohledávku. Pohledávkou je třeba rozumět pohledávku se samostatným právním základem, kterým je smlouva. V případě uplatnění několika různých plateb po splatnosti nárok na NSUP se přiznává pouze jedenkrát, pokud předmětné platby vyplývají ze stejného právního základu.

5. Proti rozsudku krajského soudu se stěžovatelka odvolala, přičemž Vrchní soud v Praze se v ústavní stížnosti napadeném rozsudku s právním názorem nalézacího soudu ztotožnil.

6. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítla, že ve světle shora uvedené směrnice vzniká nárok na NSUP ke každé platbě samostatně v okamžiku počátku prodlení dlužníka, a to i tam, kde platby mají základ ve stejné smlouvě. Nařízení je podle stěžovatelky třeba vykládat s ohledem na účel směrnice, kterou transponuje. Stěžovatelka odkázala na čl. 2 odst. 4 směrnice, který definuje pojem splatná platba. Čl. 3 odst. 1 pak vymezuje případy, kdy má vzniknout nárok na úrok z prodlení k platbě a čl. 6, který nárok na NSUP spojuje s nárokem na zaplacení úroku z prodlení. Z těchto ustanovení stěžovatelka dovozovala, že nárok na zaplacení NSUP je spojen s každou opožděnou platbou. Stěžovatelka je toho názoru, že obecné soudy ignorují povinnost eurokonformního výkladu. Aplikace právního předpisu bez přihlídnutí ke směrnici, kterou daný právní předpis provádí, tj. bez použití eurokonformního výkladu, nemůže být považován za ústavně konformní. Přitom vyvstane-li před soudem členského státu, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, otázka výkladu Smluv či aktů orgánů Unie, je tento soud povinen obrátit se s předběžnou otázkou na SDEU. V souvislosti s povinností soudu položit předběžnou otázku SDEU odkázala stěžovatelka na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1009/08, kde je mimo jiné konstatováno, že za výkon svévole je považováno i takové jednání soudu poslední instance aplikující normy komunitárního práva, které zcela opomene položit si otázku, zda by měl soud vznést předběžnou otázku k SDEU, a její nepoložení řádně neodůvodní včetně posouzení výjimek, které vypracoval ve své judikatuře ESD. Vrchní soud v napadeném rozhodnutí sice provedl výklad pojmu "platba" dle čl. 2 odst. 4 směrnice, nicméně žádným způsobem nereflektoval řadu dalších ustanovení směrnice, na které stěžovatelka v průběhu řízení poukazovala. Stěžovatelka je toho názoru, že v projednávané věci měl vrchní soud povinnost položit SDEU předběžnou otázku. Tím, že

ji nepoložil a ani její nepoložení řádně neodůvodnil, jednal v rozporu s čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

III.

7. Vrchní soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti konstatoval, že v situaci, kdy vnitrostátní a unijní právo aplikované na skutkový stav nebylo v rozporu, neshledal odvolací soud důvod k žalobkyni navrhovanému postupu, podle něžž bylo namíste vyřešení předběžné otázky SDEU. Podstatou incidenčního sporu - zjednodušeně řečeno - bylo uplatňování nároků stěžovatelky opíraných o "fakturaci" nájemného, která, jako (smluvní) podmínka splatnosti jednotlivých dílčích pohledávek, nenaplnuje současně znak skutkové podstaty úkonu, jež by stěžovatelka měla učinit k uplatnění (vymáhání) pohledávek z jednotlivých leasingových smluv. Důvody, pro které nelze stěžovatelkou vystavené faktury považovat za jí označené jednání, vysvětlil odvolací soud pod body 12. až 15, odůvodnění stížností napadeného rozsudku.

8. Krajský soud v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích odkázal na odůvodnění svého ústavní stížností napadeného rozsudku.

9. Společnost GEDEM-STAV a.s. se vzdala postavení vedlejší účastnice.

10. Stěžovatelka v rámci repliky k vyjádření obecných soudů zopakovala část své argumentace, a to s důrazem na eurokonformní výklad dotčeného nařízení vlády.

IV.

11. Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

12. Stěžovatelka se v projednávané věci domáhá ochrany svého ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a práva na zákonného soudce dle čl. 36 a čl. 38 Listiny, která byla dotčena v řízení před Vrchním soudem v Praze v důsledku pochybení tohoto soudu, spočívajícího především v neodůvodněném nepředložení předběžné otázky dle čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie.

13. Ústavní soud je toho názoru, že sukus ústavní stížnosti se nalézá v tom, jak obecné soudy vyložily a následně aplikovaly nařízení vlády č. 351/2013 Sb. ze dne 16. 10. 2013, kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěrenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích (dále jen "nařízení vlády") a směrnice Evropského parlamentu a rady č. 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích (dále jen "směrnice"). Zatímco obecné soudy v souvislosti s přiznáním paušálních nákladů spojených s uplatněním pohledávky zastávají ten názor, že je lze nárokovat jen za každou jednotlivou smlouvu, nikoliv za každou vystavenou fakturu či splátku, stěžovatelka je názoru opačného, přičemž odkazuje na znění shora uvedené směrnice a dožaduje se eurokonformního výkladu (srov. např. její podání na č. 1. 57).

14. Ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 1009/08 Ústavní soud mimo jiné konstatoval, že komunitární právo není součástí ústavního pořádku, a i proto není Ústavní soud příslušný k tomu, aby toto právo vykládal. Přesto Ústavní soud nemůže zcela přehlížet dopad komunitárního práva na tvorbu, aplikaci a interpretaci vnitrostátního práva, a to v oblasti právní úpravy, jejíž vznik, působení a účel je bezprostředně navázán na komunitární právo (Pl. ÚS 50/04, 154/2006 Sb., N50/40 SbNU 443).

15. Přestože položení předběžné otázky je věcí komunitárního práva, za určitých okolností její nepoložení v rozporu s tímto právem může přivodit i porušení ústavně garantovaného práva na zákonného soudce (srov. např. nálezy II. ÚS 2504/10). Je totiž třeba mít na zřeteli fakt, že předpokladem oprávnění podat ústavní stížnost je vyčerpání všech prostředků, které zákon k ochraně stěžovatelova práva poskytuje (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, vyložený judikaturou Ústavního soudu tak, že oním „prostředkem“ je míněn jakýkoli prostředek - tj. žaloba apod., nejen čistě procesně chápaný opravný prostředek v rámci konkrétního řízení - viz např. II. ÚS 722/05, I. ÚS 575/06, II. ÚS 1036/07 dostupné na <http://nalus.usoud.cz>). O porušení práva na zákonného soudce půjde v případě aplikace komunitárního práva tehdy, kdy český soud (jehož rozhodnutí již nelze napadnout dalšími opravnými prostředky, které poskytuje podústavní právo) nepoloží předběžnou otázku ESD svévolně, tedy v rozporu s principem právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky). Ze spojení čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 4 odst. 4 Listiny vyplývá, že státní moc je nutno uplatňovat jen v případech, mezích a způsoby, které stanoví zákon, a to za současného šetření podstaty a smyslu základních práv a svobod. Pokud se tomu tak neděje, představuje jednání či akt státní moci svévoli.

16. Ve shora citovaném nálezu Ústavní soud uvedl, že za výkon svévole považuje i takové jednání soudu poslední instance aplikujícího normy komunitárního práva, které zcela opomene položit si otázku, zda by měl soud vznést předběžnou otázku k ESD a její nepoložení řádně neodůvodní včetně posouzení výjimek, které vypracoval ve své judikatuře ESD. Jinými slovy jde o případ, kdy soud nebere vůbec v potaz pro něj závaznou existenci kogentní úpravy obsažené v článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie. Pouhý názor soudu, že výklad daného problému považuje za zřejmý, nelze za řádné odůvodnění považovat; zejména takové konstatování nestačí v situaci, kdy je názor soudu oponován účastníkem řízení. Nedostatečné je rovněž to odůvodnění, které řádně nevysvětlí, jak a proč zvolené řešení konvenuje účelu komunitární právní normy. Případům, kdy není třeba pokládat předběžnou otázku, se věnoval Ústavní soud souhrnně např. ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 3432/17. Je pravdou, že v projednávané věci nebyl ze strany stěžovatelky vznesen přímý požadavek na položení předběžné otázky, nicméně z jejich podání je zřejmé, že se domáhala eurokonformního výkladu a bylo tedy na obecných soudech, aby se s touto její argumentací podrobně vypořádaly.

17. Ústavní soud netvrdí, že by v projednávané věci měla být položena ESD předběžná otázka, ovšem je na obecných soudech, aby svůj výklad nařízení vlády řádně odůvodnily, a to ve světle související směrnice. Při svém výkladu by přitom neměly odhlížet od v preambuli se zrcadlícího účelu, jehož mělo být směrnicí dosaženo. V souvislosti s nepřiznáním tzv. souvisejících nákladů s jednotlivými splátkami se nabízí úvaha o tom, zda by bylo účelu směrnice dosaženo v případě, kdy by jednou paušální náhradou bylo pokryto opožděné placení za několik desítek splátek, vycházející z jedné smlouvy. Oproti tomu je třeba vyvážit i ty situace, kdy by dílčí dlužné splátky byly nižší, než paušální náhrada podle nařízení vlády a kdy by oprávněně vznikala otázka o proporcionalitě takové sankce spojené s nezaplacením jednotlivé dílčí splátky. Obecně

soudy by se měly nově věnovat nejen tomu, zda lze náhradou nákladů spojených s vymáháním zatížit jednotlivé splátky (k tomu srov. např. čl. 22 preambule nebo čl. 5 směrnice), ale též vztahem mezi úrokem a náhradou, jak to má na mysli čl. 6 odst. 1 směrnice, či tím, kdy lze příslušnou platbu považovat za opožděnou a kdy tedy účastníkovi smlouvy náleží náhrada podle § 3 nařízení vlády.

18. Z výše vyložených důvodů má Ústavní soud za to, že Vrchní soud v Praze pochybil, když se v situaci, kdy stěžovatelka apelovala na eurokonformní výklad nařízení vlády, nezabýval hlouběji tím, zda by v dané věci neměl položit předběžnou otázku. Současně se ani nezabýval tím, zda jsou naplněny důvody, pro které tuto otázku předložit nemusí (k tomu srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2504/10). Takový postup považuje Ústavní soud za svévolný a tudíž porušující pravidla spravedlivého procesu, jež je stěžovatelce garantován čl. 36 odst. 1 Listiny. Vzhledem k tomu, že povinnost předložit spornou otázku týkající se komunitárního práva stíhá především soud, proti jehož rozhodnutí není dán dostupný opravný prostředek a veden zásadou minimalizace zásahů do činností obecných soudů, Ústavní soud zrušil jen Ústavní stížností napadený rozsudek Vrchního soudu.

19. Na základě výše uvedeného Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) a § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu rozhodl tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 12. 2019, č. j. 103 VSPH 666/2018-67, zrušil. Vrchní soud se bude věci opětovně zabývat a z toho důvodu Ústavní soud odmítl ústavní stížnost směřující proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích, ze dne 28. 5. 2018, č. j. 56 ICm 4966/2017-33, v souladu s ustanovením § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu pro nepřipustnost.

Poučení: Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 24. listopadu 2020

Vladimír Sládeček
předseda senátu